

**Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van ANTWERPEN :
KONINGIN ELISABETHLEI 26, GOUVERNEURSWONING**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011 en 10 juni 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 1 oktober 2010 houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te beschermen ANTWERPEN: Koningin Elisabethlei 26, Gouverneurswoning;

Gelet op de behandeling van de uitgebrachte adviezen en ingediende bezwaren door Onroerend Erfgoed Antwerpen op datum van 26 mei 2011, zoals voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 6 oktober 2011,

BESLUIT:

Artikel 1. Wordt beschermd overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2001, 10 maart 2006 en 27 maart 2009:

Wegens de historische en artistieke waarde:

- als monument

Gouverneurswoning, gelegen te

ANTWERPEN (ANTWERPEN), Koningin Elisabethlei 26

bekend ten kadaster:

ANTWERPEN, 10e afdeling, sectie K, perceelnummer 1552N8

zoals afgebakend op bijgevoegd plan

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde:

Het huis von der Becke, alias gouverneurswoning, is een levendige illustratie van de Duitse aanwezigheid in Antwerpen, die zich in de 19de en het begin van de 20ste eeuw tot een hechte kolonie ontpopte. Haar voorgeschiedenis klimt op tot in de 13de eeuw met hoogtepunten in de 16de en een heropbloei na de heropening van de Schelde in 1796. Gedurende heel de 19de eeuw en dit tot 1914 kende Antwerpen een goed gestructureerde kolonie van ondernemende Duitse handelslui en financiers met grote impact op het economisch-financieel, het cultureel en het sociaal leven. Vanaf het begin van de 19de eeuw werden verschillende Duitse handelshuizen gesticht, zo ook door de familie von der Becke, die bij de eerste import van petroleum was betrokken. Van het zakelijk succes en bijhorend aanzien van de Duitse kolonie getuigen o.m. vele luxueuze herenhuizen. Een van deze getuigen is het huis von der Becke. Met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd aan de toonaangevende positie van de kolonie abrupt een einde gemaakt. Vele Duitsers werden opgepakt en Duitse huizen en firma's vernield. Het herenhuis von der Becke bleef hiervan gespaard.

In de recente geschiedenis van het provinciebestuur speelt het herenhuis voor zoverre een rol dat de aankoop door het rijk van verschillende panden aan de Koningin Elisabethlei, inclusief nr. 26, de oprichting van een provinciaal administratief centrum met bijhorende gouverneurswoning in laatstgenoemde voor ogen had.

Historische, meer bepaald historisch stedenbouwkundige waarde:

Het verhaal achter de z.g. gouverneurswoning is illustratief voor de stedenbouwkundige evolutie van de omringende stadswijk, die in kern teruggaat tot in de 13de eeuw, in de 16de het voorwerp uitmaakte van een verkavelingsplan doch pas in de 19de eeuw na de afbraak van de Spaanse wallen volop tot ontplooiing kwam. In de aanwezige parken, het stratentracé, de huizenbouw en de grote tuinen zijn hiervan talrijke sporen terug te vinden.

In de 13de eeuw was dit buitengebied onderdeel van het 'Papenmoer', een afgelegen stuk moerasland met als enige bebouwing een leprozerie. Op deze plek verrees later het buitengoed Valkenburg dat op zijn beurt werd vervangen door het huidige Harmoniepark. De driehoek tussen Koningin Elisabethlei, Prins Albertlei en Mechelsesteenweg was eind 14de - begin 15de eeuw al in gebruik als galgenveld; in 1754 werd het omgevormd tot wandelplaats, ca. 1802 in geometrische stijl heraangelegd en voorzien van een kwekerij, vanwaar de naam "Warande", en in 1877-78 veranderd in een landschapspark, het huidige Koning Albertpark.

Door de verkavelingspolitiek van Gilbert Van Schoonbeke, aangevat in de eerste helft van de 16de eeuw, werden in deze buurt op grote schaal gronden verkaveld voor de oprichting van 'hoven van plaisantie'. Vanaf 1850 werd het landelijk karakter hiervan progressief verstedelijkt door de inplanting, vooral langs uitvalswegen en hoger genoemde parken, van schitterende herenhuizen met bijhorende parktuin. Slechts een

handvol daarvan bleef bewaard. Een van de best bewaarde exemplaren, waarvan zowel de woning als het omringende park nog bestaan, is het voormalige huis von der Becke, alias gouverneurswoning.

Historische, meer bepaald architectuurhistorische waarde:

Het herenhuis, Koningin Elisabethlei nr. 26, werd naar ontwerp van 1912 door architect Joseph Hertogs opgericht. Het werd opgetrokken in eclectische stijl met sterke neo-Lodewijk XVI-inslag die we vooral terugvinden in de uitwendige vormgeving. Het interieur werd naar de mode van de tijd en de beurs van de bouwheer rijkelijk aangekleed. De diverse salons evenals de centrale hal werden in verschillende, toen gangbare neostijlen ingericht: neobarok, neorenaissance, neogotiek, neoclassicisme. Uit de periode dat bouwheer Max von der Becke het huis zelf bewoonde zijn er geen verbouwingen of aanpassingen gekend. Zijn opvolger, scheepsbouwer Maurice Herbosch die het pand omstreeks 1937 kocht, verbouwde het nauwelijks. Enkele artistieke bijdragen aan het interieur moeten ca. 1941 worden geplaatst. Zij doen geen afbreuk aan het bouwconcept van 1912 en de uit die periode daterende interieurinrichting.

De omvang van het huis, zijn planindeling met dubbelhuisopstand, een bel-etage met schitterende leefruimten en een bovenverdieping met ruime slaapvertrekken voor de bouwheer, zijn gezin en zijn gasten, een souterrain met dienstvertrekken en een mansarde waar het (inwonende) personeel leefde en vooral werkte, het dubbele circulatiecircuit, de rijkelijke aankleding van de pronkvertrekken, de functionele doch sobere inrichting van de dienstvertrekken en de omringende parktuin geven een goed beeld van de levensstijl, omgezet in architectuur, van de toenmalige hogere klasse. Het huis is ook representatief voor het zeer omvangrijke oeuvre van bouwmeester Joseph Hertogs, die onder zijn clientèle meerdere leden van de gegoede bourgeoisie, o.m. vele Duitse ingezetenen, telde en wiens architectuur een blijvende stempel op het Antwerpse stadsbeeld drukte.

Artistieke waarde:

Het herenhuis von der Becke/Herbosch alias gouverneurswoning is een toonbeeld van "gesamtkunst" in de burgerlijke architectuur uit de belle époque. In de geest van het eclectisme worden verschillende neostijlen harmonisch samengebracht, zowel wat de uitwendige vormgeving en de materialisatie van de constructie alsook wat de inrichting, afwerking en aankleding van het interieur betreft. Voor de opbouw van het geheel en de vormgeving van het exterieur werden voornamelijk elementen aan het classicisme en de Lodewijk XVI-stijl ontleend. Opvallend is de grote aandacht die uitgaat naar de materiaalpolychromie van de buitengevels - een combinatie van bak-, zand- en hardsteen - die dan weer aan de traditionele bouwstijl refereert. Voor de inrichting van de salons, de centrale hal en de trapzaal wordt teruggegrepen naar de gotiek, de renaissance en de barok met bewaarde vloeren, schoorsteenmantels, wandbekledingen, plafonds. In het interieur werden ook gerecupereerde antieke stukken geïntegreerd. De artistieke toevoegingen uit de periode ca. 1941 zoals een sculpturaal uitgewerkte fries, goudleder of figuratieve glas-in-loodramen zijn in dezelfde zin uitgevoerd en zijn een verrijking van de interieurinrichting uit de periode ca. 1912. De meeste namen van kunstenaars en ateliers die hier aan het werk zijn geweest zijn nog niet achterhaald; mogelijk komen ze in een verdere onderzoeksfase aan het licht.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009 en 4 december 2009 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009 en 11 januari 2010).

Brussel,

25 OCT. 2011

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

A handwritten signature in black ink, consisting of a large initial 'G' followed by a series of loops and a final flourish.

Geert BOURGEOIS

Vlaams Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
Departement RWO
Onroerend Erfgoed

Plan als bijlage bij Ministerieel besluit tot bescherming van monument

Provincie : Antwerpen

Gemeente : Antwerpen, 10de Afdeling

Dossier nr. : 4.001/10000/D2517

Plan nr. : 1/1

Ref. : A/1636

Omschrijving :

ANTWERPEN : KONINGIN ELISABETHLEI 26, GOUVERNEURSWONING

Monument

Sectie : K

Schaal : 1:1500

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden, nummer :

Brussel,

25 OKT. 2011

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand,

Many

Geert Bourgeois

